

Oslofjorden

- *miljøtilstanden og kilder til forurensning*

Arendalsuka 2022

Mats Walday, André Staalstrøm, Christian Vogelsang, Eli Rinde m.fl., NIVA

JK Gitmark/NIVA

Hva skjer?

Hvorfor?

Hva kan vi gjøre?

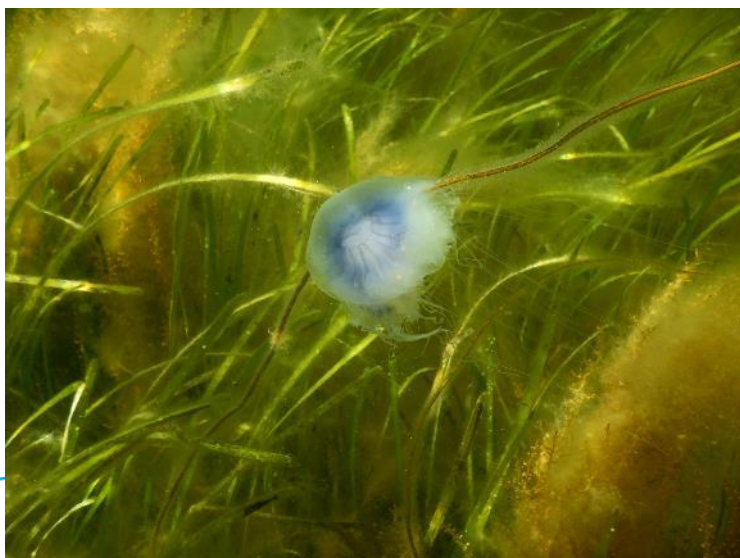
Tilstand

Blant 100 undersøkte ålegressenger:

Nedre voksegrense har krøpet oppover for 67 av engene

Tilstanden (mengden trådalger) var forverret i 66 av engene

Fremmede arter som stillehavstøsters og japansk drivtang ble observert i 22 av engene

Blant 800 undersøkte sukkertarestasjoner:

Sukkertare kun observert på 130 av stasjonene

Kun 15 % av disse kunne kalles *skog*

Flere sukkertareskoger var erstattet av rødalger, ofte dekket med trådalger

Redusert voksedyp

Rødalgen fagerving ble registrert på ca. 30 meters dyp i Ytre Oslofjord 1947-52 (*Sundene 1953*)

Sjelden registrert dypere enn 20 meter siden 1980-årene

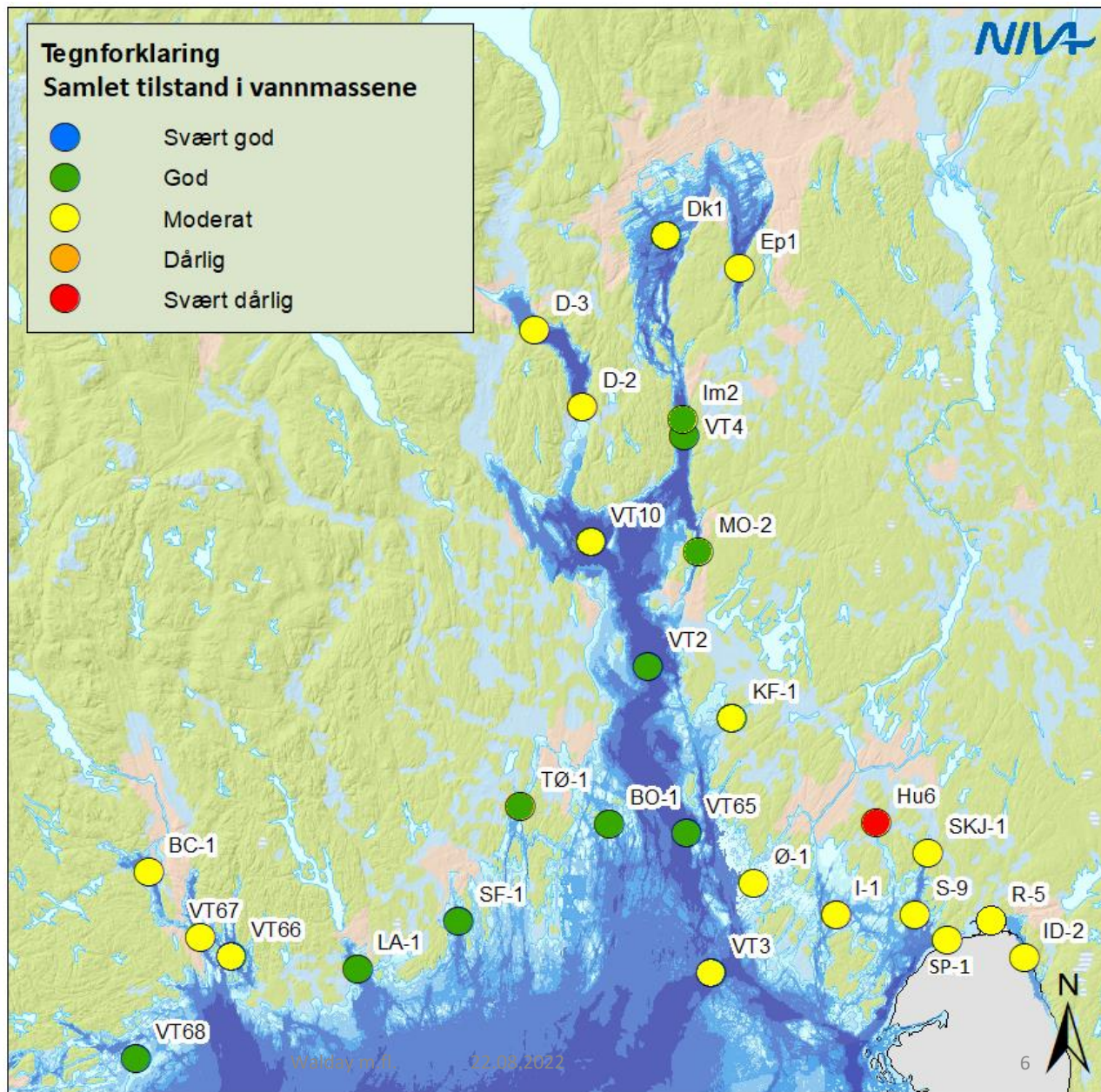
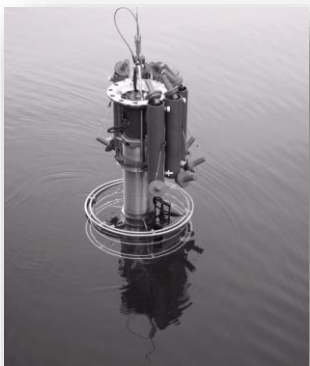
Mørkere vann

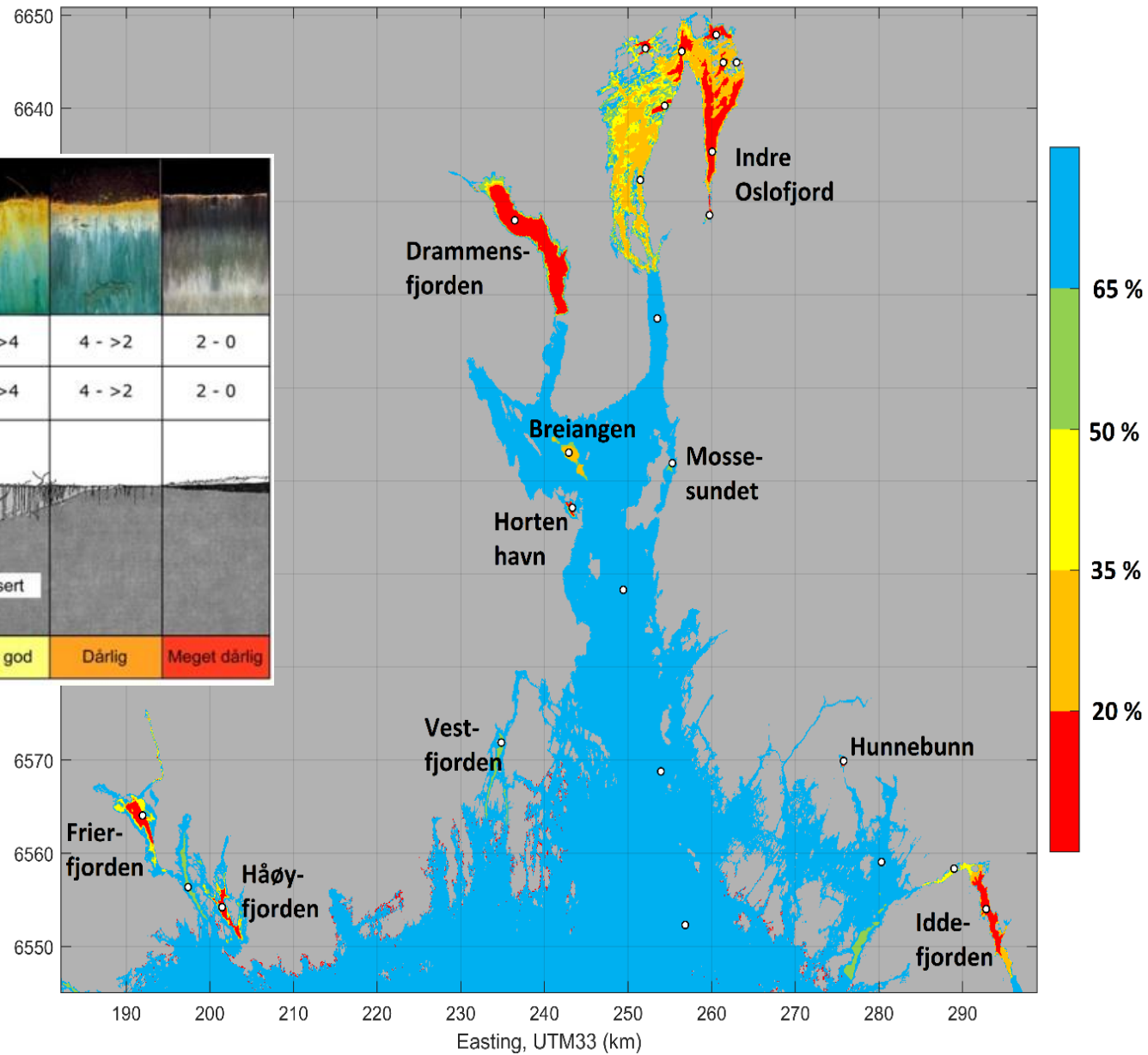
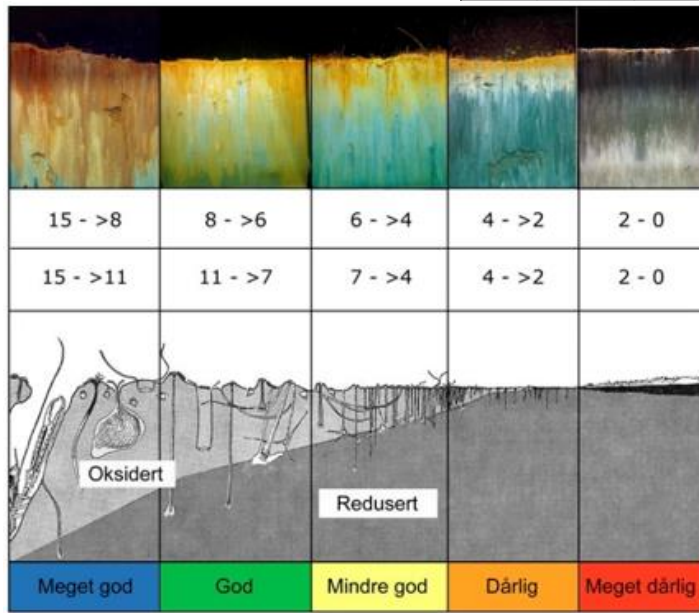
Illustrasjon: Jan Rueness

Overflatevannet

På dypere vann

Nåværende tilstand - oppsummert

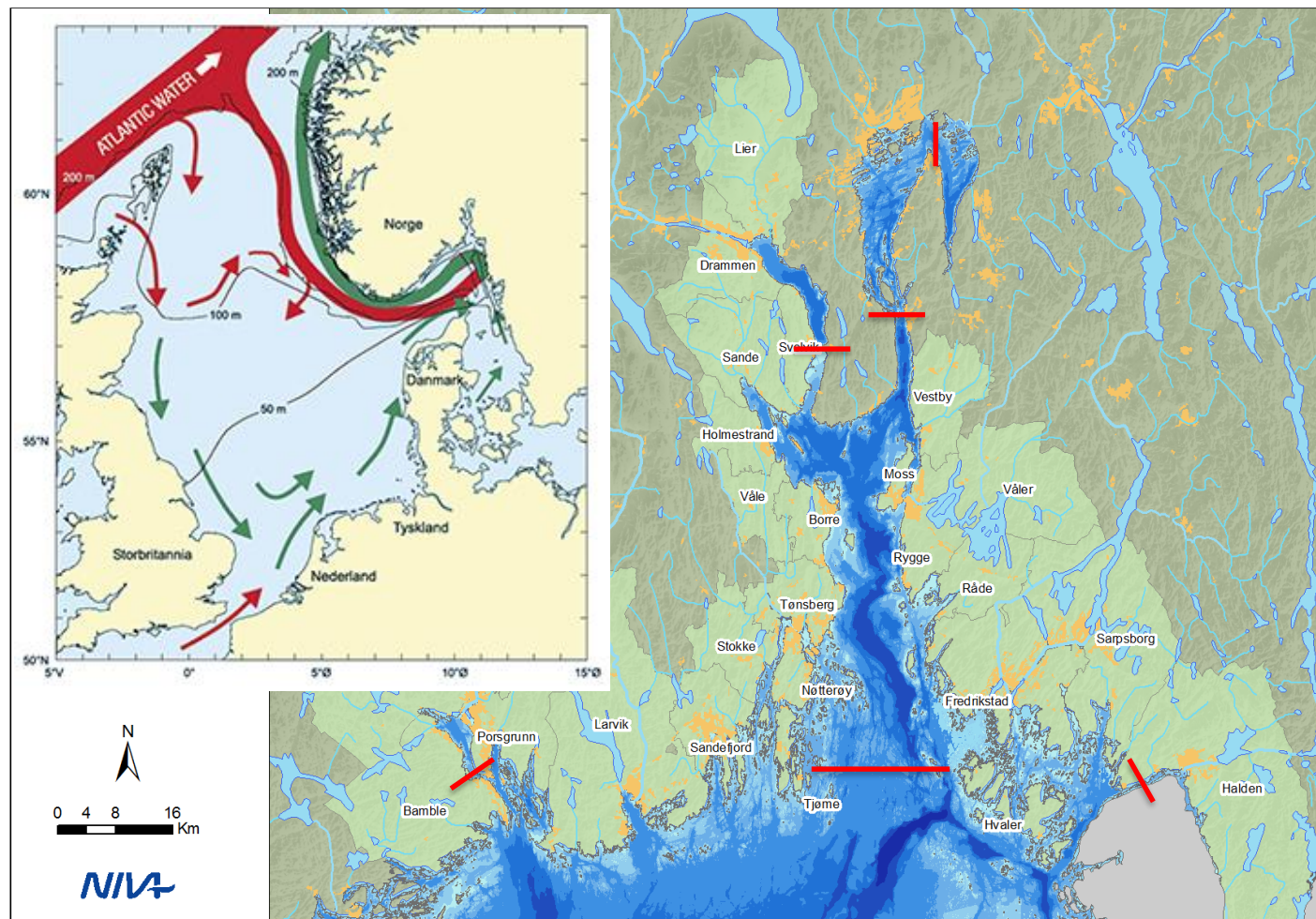
- Stor bedring i indre fjord, men fortsatt en vei å gå
- Gode bunnforhold i åpne deler av fjorden – men få stasjoner med «meget god» tilstand indikerer påvirkning i hele Oslofjord
- Overgjødsling vises som redusert nedre voksegrense, forhøyede nitrogenverdier, oksygenmangel i bunnvann, nedslamming og trådalger
- Større problemområder er Drammensfjorden, Horten havn, Tønsberg Frierfjorden, Iddefjorden, Bunnefjorden - dårlige oksygenforhold ved bunnen
- Sukkertaren og ålegress, samt blåskjell har redusert forekomst. Problemer med overgroing
- Kritisk lav torskebestand – har betydning for øvrige deler av økosystemet
- Kvikksølv og PCB er fortsatt utfordringer

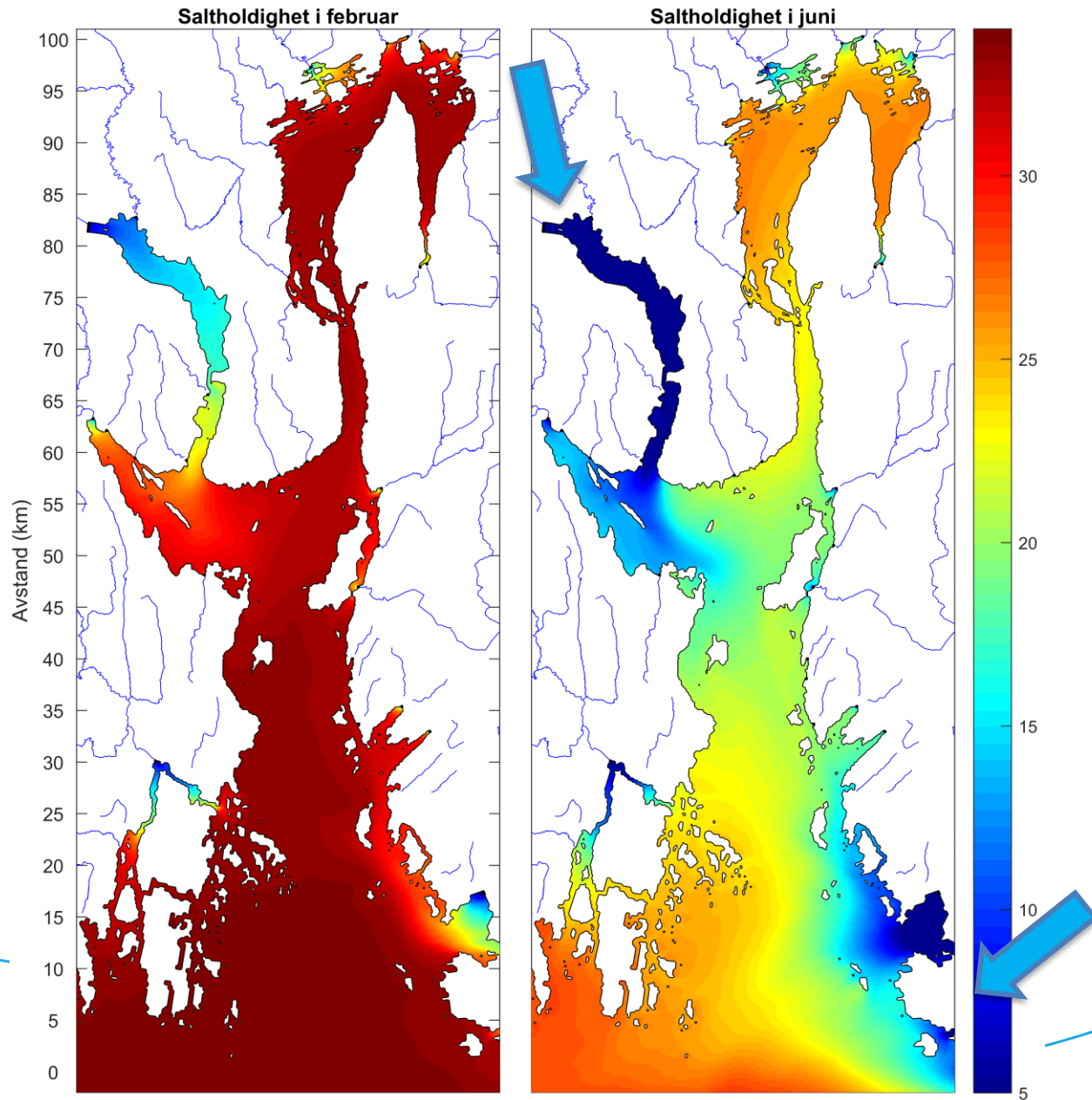

Årsaker

Oslofjorden er et stykke hav

Store sesongvariasjoner

Omfattende nedbørfelt

Store elver drenerer høyfjells-områder, store skogarealer og de produktive jordbruksarealene under «marin grense».

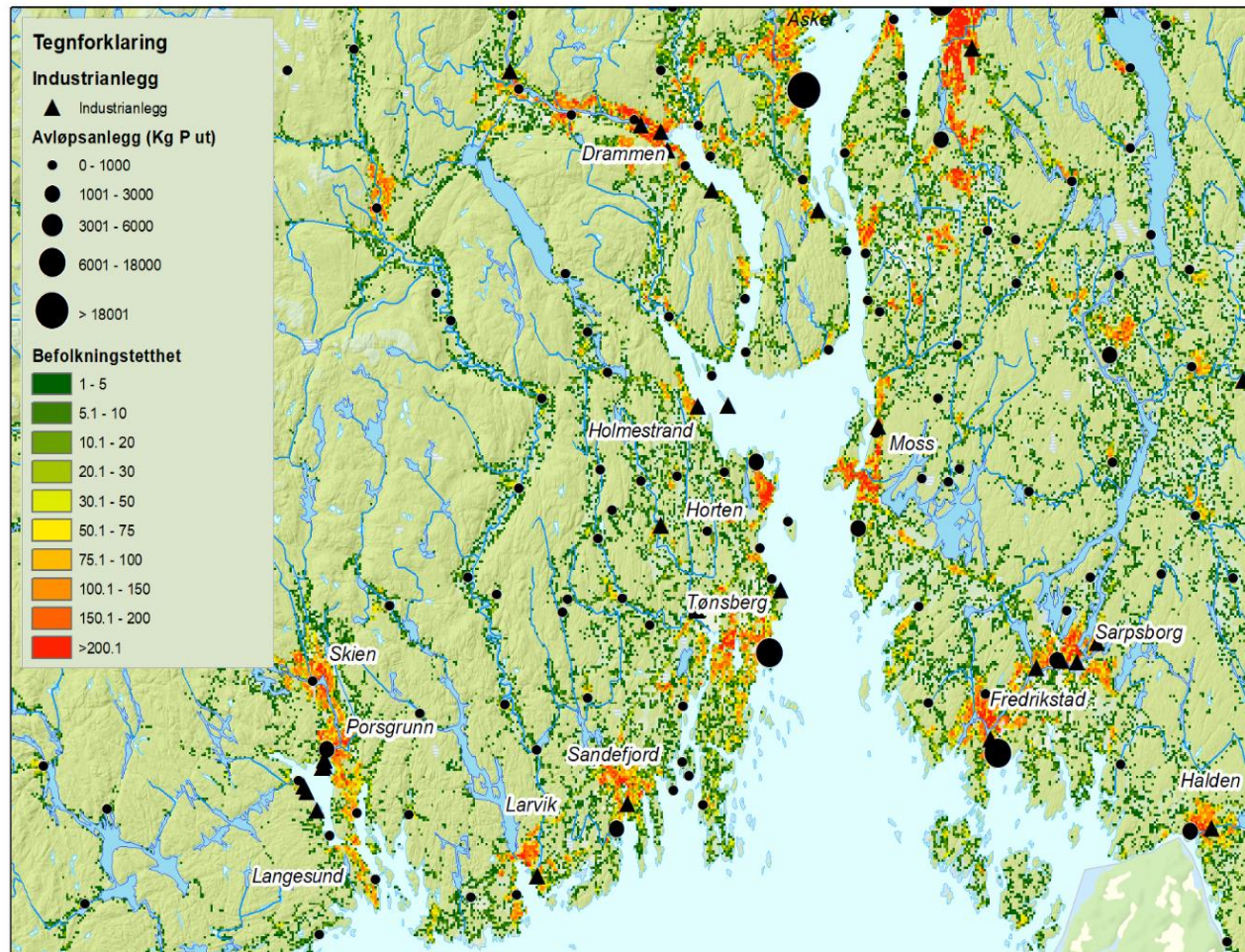
Landets største befolkningsskonsentrasjoner og viktige industrianlegg. Varierende rensegrad.

Betydelig påvirket fra land!

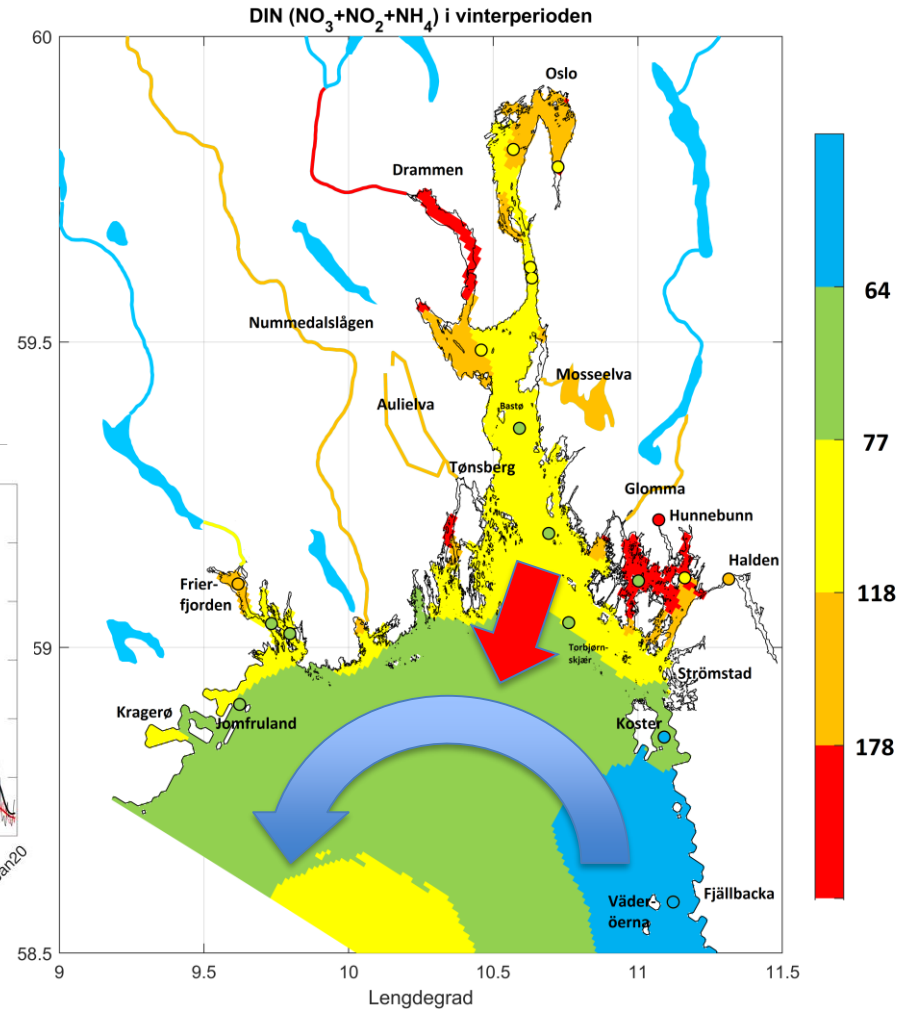
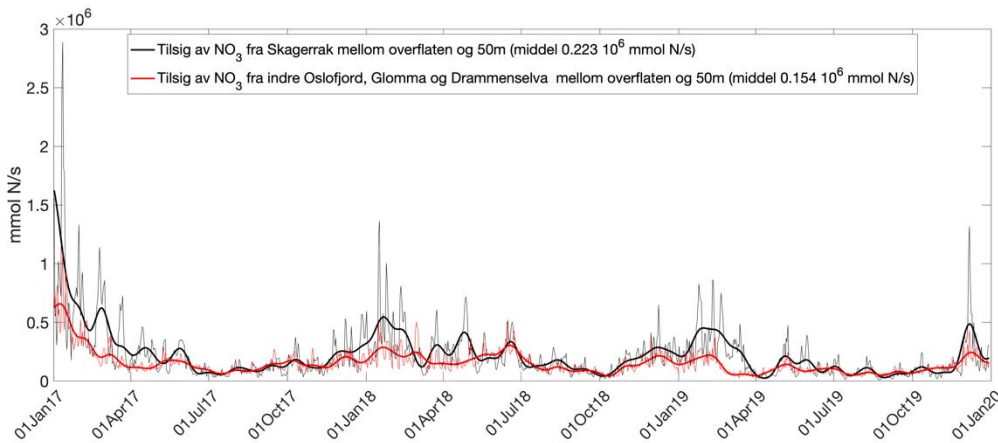
Tilførsler - punktutslipp

Nitrogenkilder

Tilførselen fra Oslofjorden i samme størrelsesorden som tilførselen med kyststrømmen

Høyere konsentrasjoner utenfor Jomfruland enn ved svenskekysten

Nitrogen

Biologisk tilgjengelig nitrogen

1/3 ⇨ 1/8

God tilgang på næringsalter og varmere vann er godt nytt for opportunistiske alger!

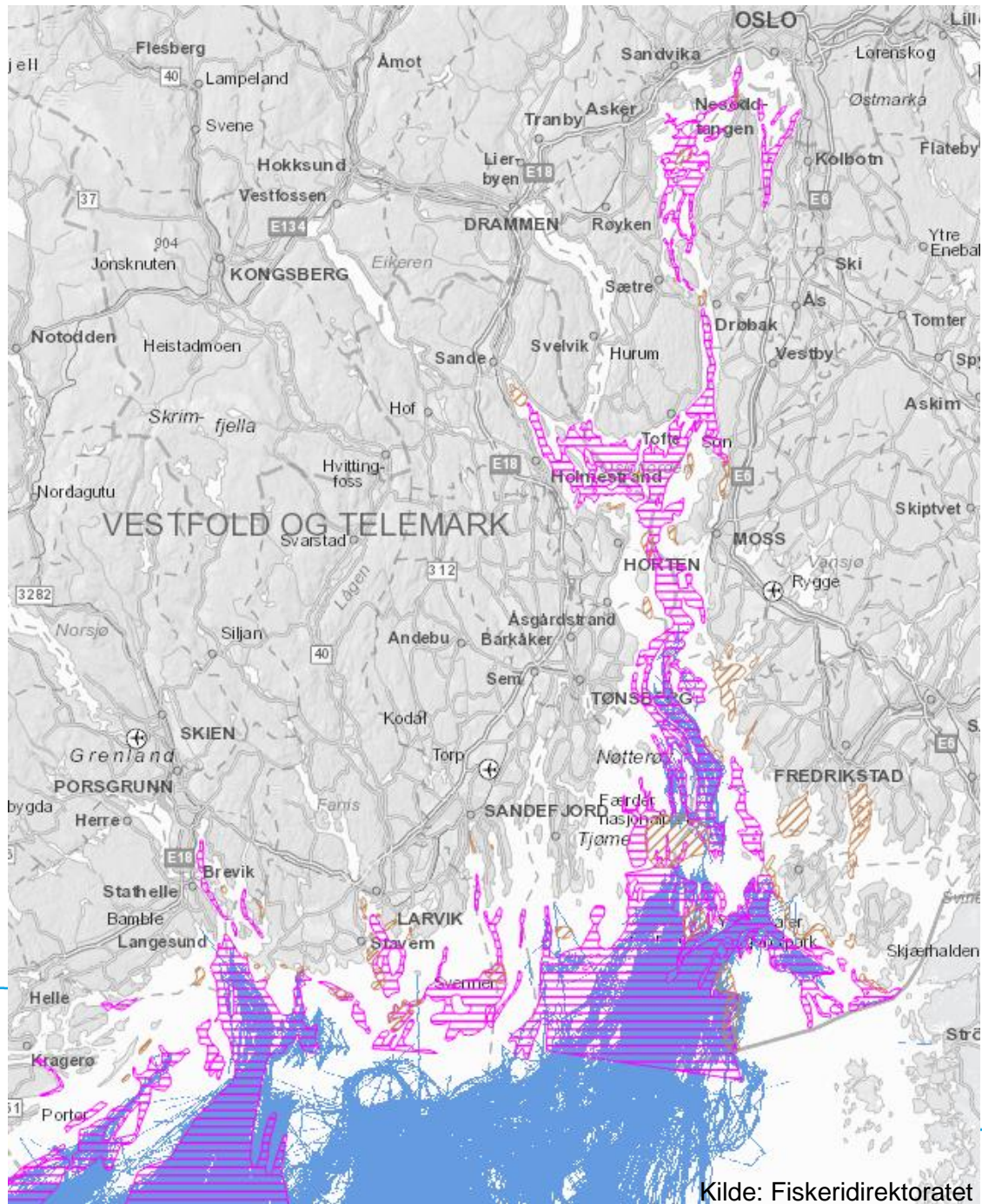
Photo by LWM/NASA/LANDSAT/Alamy Stock

Mørkere vann

Menneske-induserte endringer på land er den primære drivkraften for kystformørking

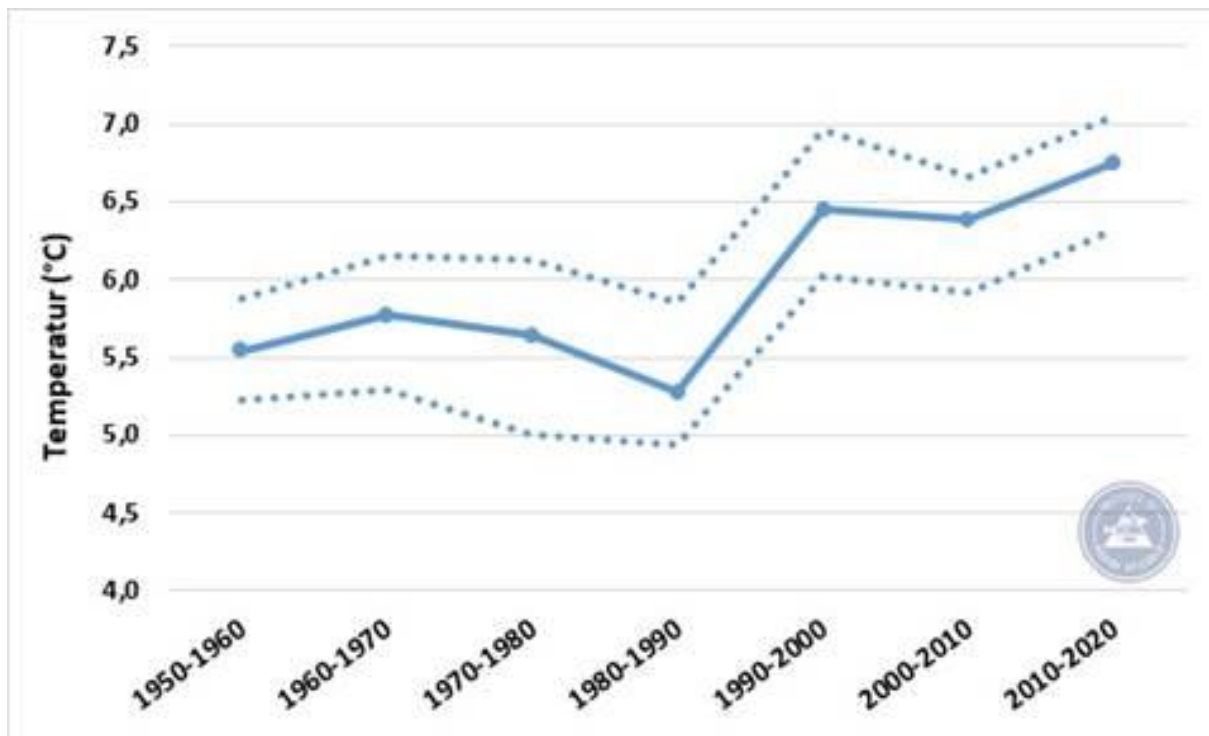

Fiske

Klima

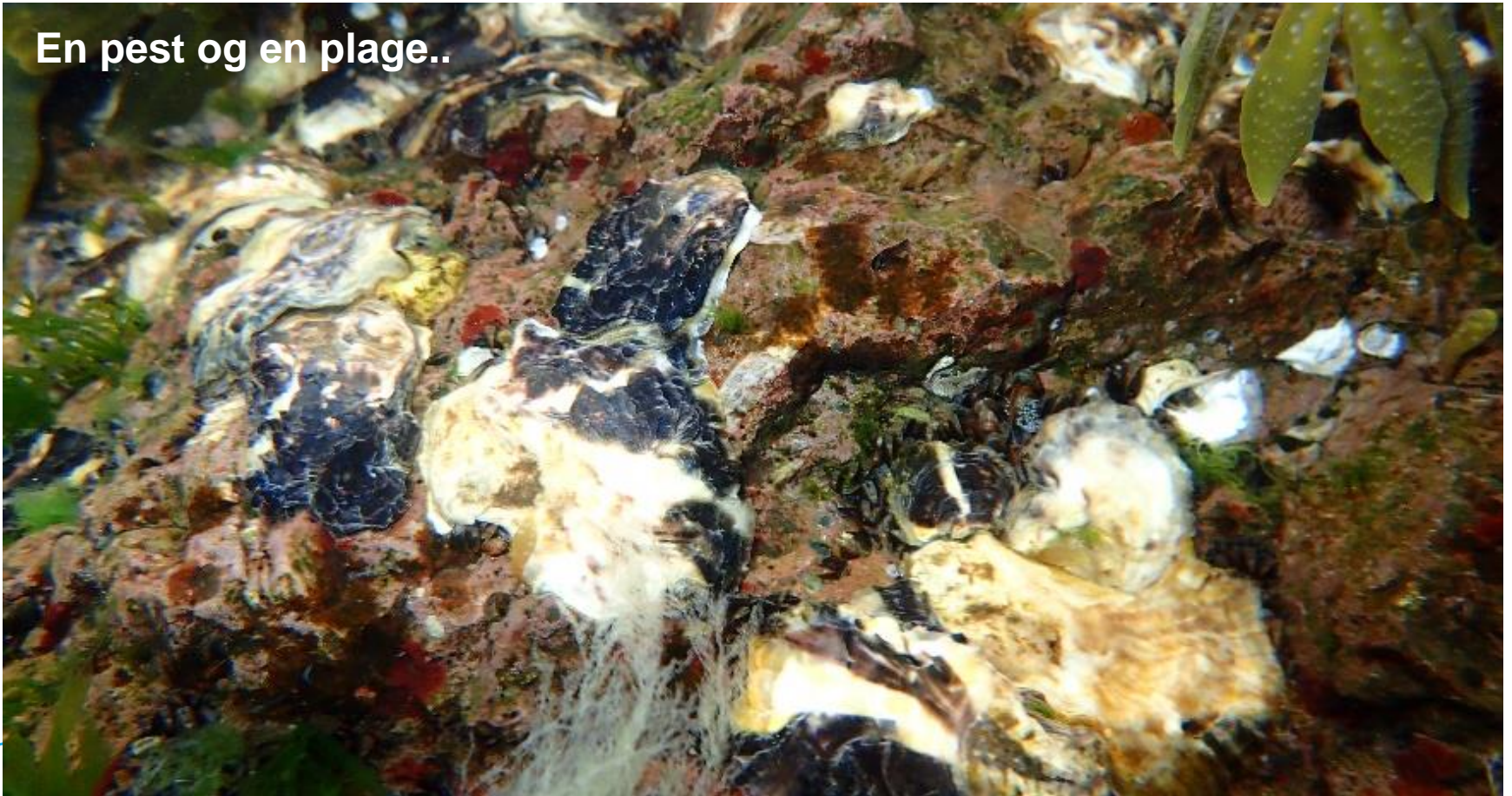
- det har blitt minst 1 grad varmere i fjorden!

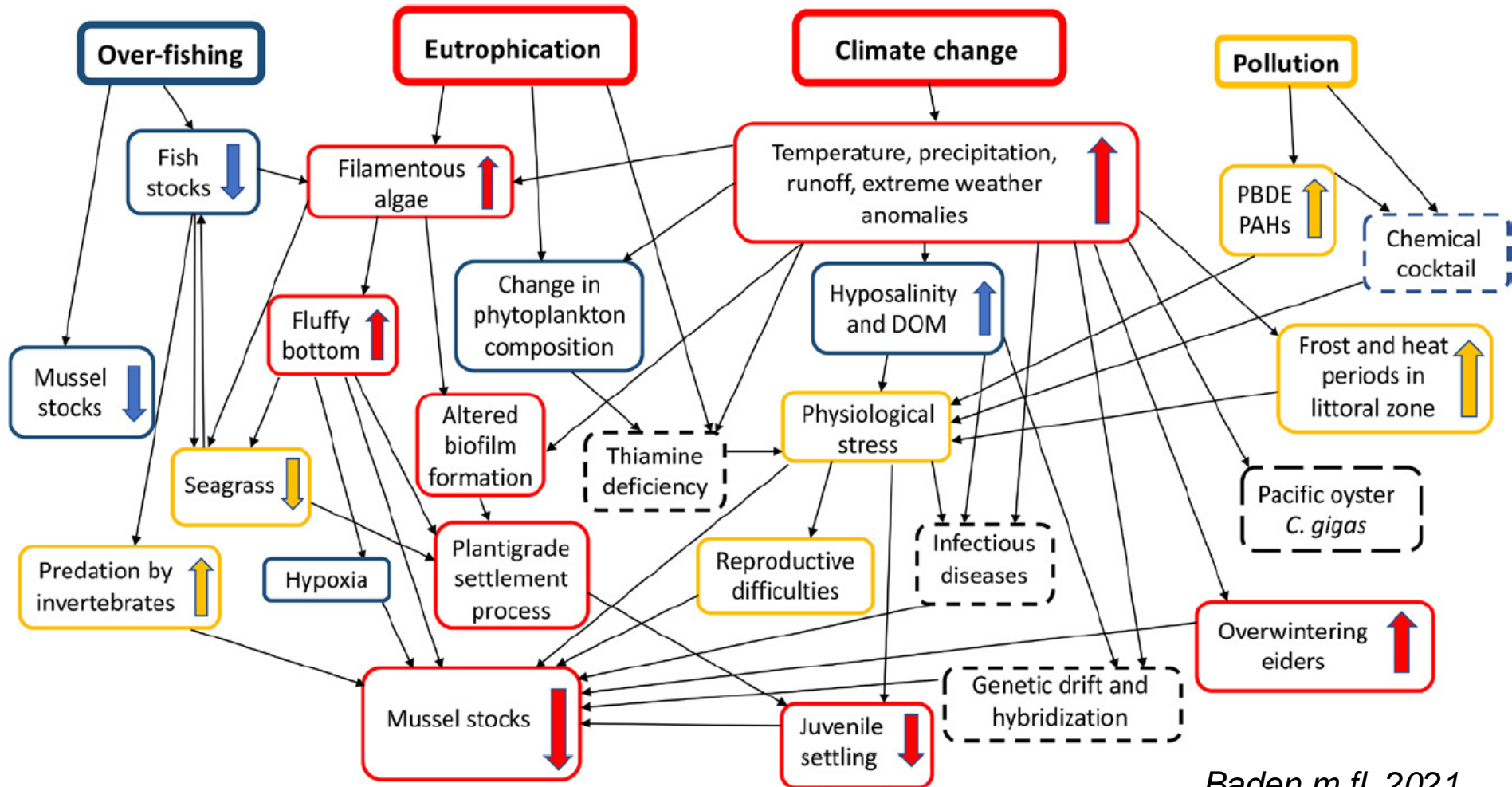
Stillehavsosters

En pest og en plage..

Blåskjell

Baden m.fl. 2021

Vannforekomstens tåleevne

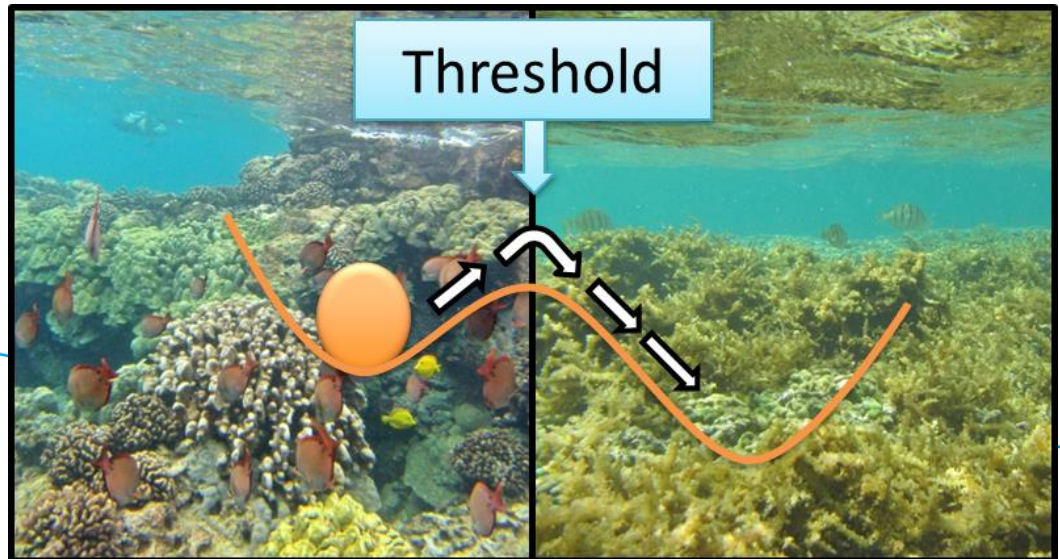
Overskrides når

- påvirkning fører til at krav til vannkvalitet ikke innfris
- økosystemfunksjoner/-tjenester ikke opprettholdes

Tåleevne er vanskelig å fastsette

- lite kunnskap om dose-respons
- samlet påvirkning er avgjørende - synergi

Ingen lineær sammenheng
mellom påvirkning og respons
- vippepunkt

Komplekse samspill

Overfiske kan gi samme effekter som, og forsterke, effekter av overgjødning

Endret balanse i næringsnettene i fjorden kan gi regimeskifter (som skifte fra tareskog til trådalgebunn) og fisk- og fugledød (pga. rekrutteringssvikt/matmangel)

Klimaendringer og menneskelig aktivitet påvirker både arters utbredelse, deres miljøforhold og deres samspill

Krevende å få full oversikt!

Hva kan vi gjøre?

Reduser tilførslene av næringsalter og partikler - oppgradering av avløpsrør og renseanlegg / kantsoner rundt jorder / unngå høstpløying / kontroll på overvann i byer

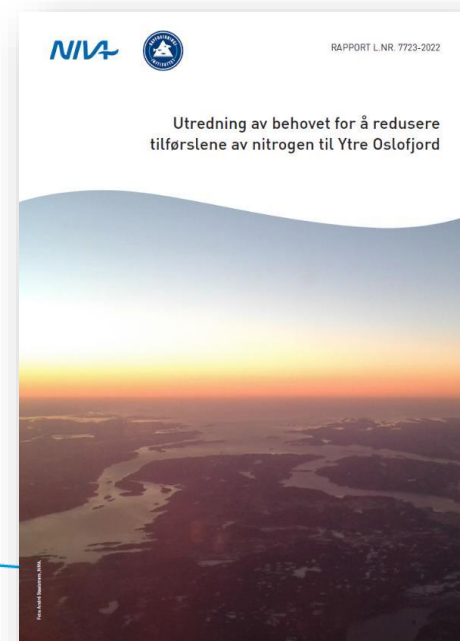
Etabler flere marine verneområder og et sterkere vern i de etablerte verneområdene

Restaurer ødelagte / degraderte områder – f. eks øke vannsirkulasjon, redusere lokale tilførsler av næringsalter, fjerne trådalger og fremmede arter

Restaurer lokale bestander av nøkkelarter som torsk og hummer

Krav om naturforbedrende tiltak ved utbygging i sjø

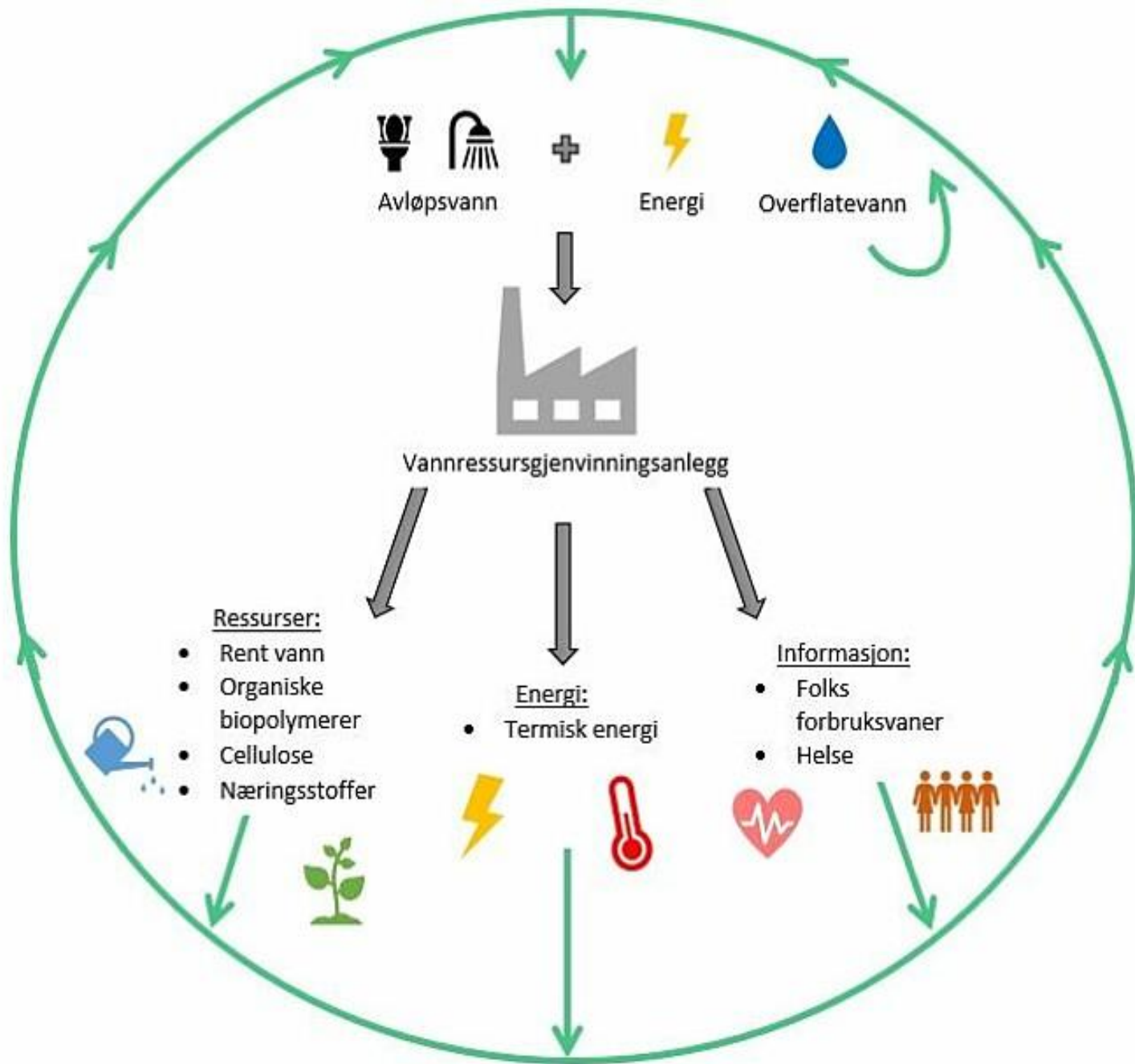
Reduser global oppvarming

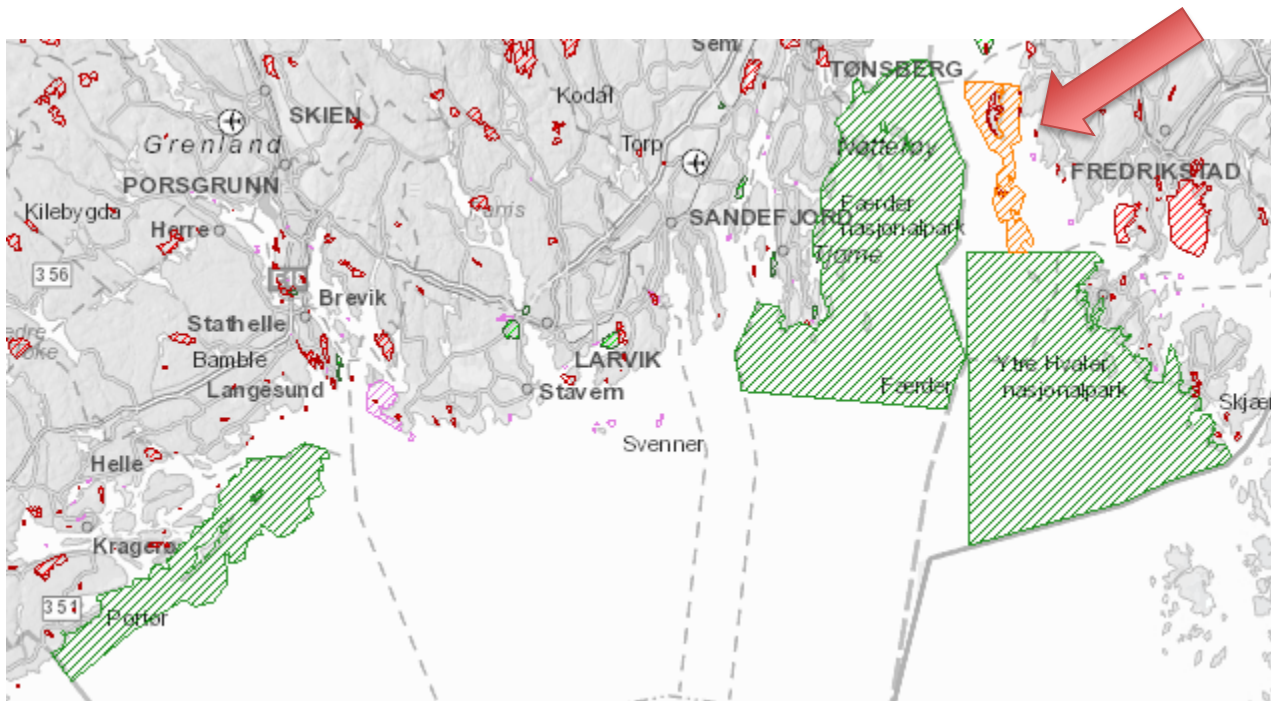

Gull er av

KRONIKK
kilde av ve
samfunne

Hvordan verner vi Oslofjorden?

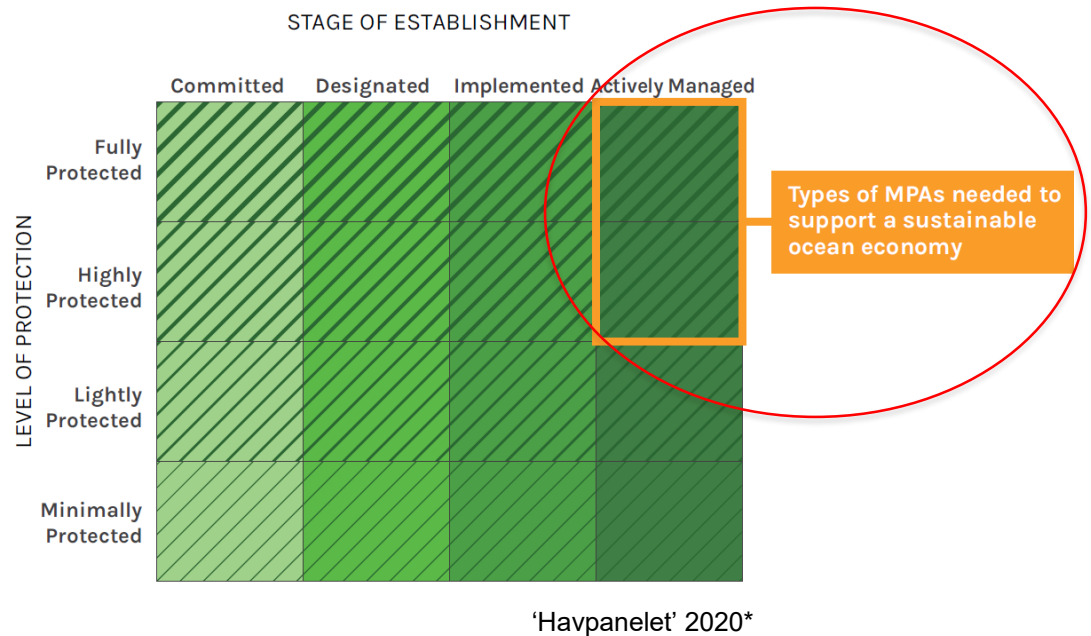

Verneområdene har terrestrisk fokus, men sjøfugl er inkludert i mange Færder, Ytre Hvaler og Jomfruland er nasjonalparker og har begrenset vern Ved Rauerfjorden er det nylig vernet 30,7 km² etter naturmangfold-loven

Hvorfor verneområder?

- gjenoppbygging og beskyttelse av biomangfold,
- dempe effektene av klimaendringer
- 'booste' fiskeriene

Figure 2.5. The MPA Guide

Oppsummering

- Fjorden er 'stresset' og trenger vår hjelp
- Overvåking har gitt nødvendig kunnskap
- Tiltak har gitt positive effekter
- Påvirkningen er sammensatt - tverrsektoriell
- Belastning i nærheten av større tettsteder vil antagelig øke – klimaendringene forsterker
- Tilførsler må reduseres
- Fjordens beboere trenger friområder

Takk!